

2019

Obdobie veľkých kontrastov, neurčitosti, ale aj nádeje.

Uplynulý rok 2019 som vnímal ako obdobie veľkých kontrastov, neurčitosti, ale aj nádeje. Verím, že kroky, ktoré sme v ňom ako organizácia robili, mali zmysel teraz, aj smerom do budúcnosti.

Napríklad, bol to rok, kedy asi aj najväčší optimisti stratili ilúzie o tom, ako môžu konať niektorí sudcovia, prokurátori či policajti, vrátane najvyšších špičiek. Do akej hrozivej miery bol únos štátu na Slovensku zdokonalený. Na druhej strane sme však napríklad vôbec po prvýkrát

počuli iných prokurátorov verejne zaujať postoj a kriticky pomenovať problémy svojej inštitúcie.

V plnej nahote sa tiež odhalil vzťah tých, ktorí majú moc, ku základným demokratickým inštitúciám. Politická elita dokázala nechať ústavný súd, absolútne kľúčový pilier, na ktorom stojí (právny) štát, dlhé obdobie jednoducho nefunkčný. No na druhej strane sa nakoniec podarilo zvoliť a menovať ústavných sudcov tak, že nový ústavný súd má šancu byť lepší ako jeho predchodca.

Na jednej strane máme ako spoločnosť právo na pocit, že spravodlivosť plošne nefunguje pre všetkých rovnako, na druhej strane však dokážeme konkrétnym ľuďom podať pomocnú ruku a zoči voči nespravodlivosti uspieť.

Slovník mnohých verejných činiteľov ďalej hrubol a ničím nepodložené konšpiračné úvahy o občianskej spoločnosti naďalej ostali silné nie len na takzvanej „alternatívnej“ scéne, ale aj medzi štandardnými politikmi. Napriek tomu, v parlamente neprešiel opakovaný návrh ĽSNS na označovanie neziskoviek ako zahraničných agentov a podľa prieskumov verejnej mienky 55 až 60 % ľudí neziskovkám stále dôveruje.

Vôbec najlepšou odpoveďou spoločnosti na konšpirácie však bolo zvolenie Zuzany Čaputovej, našej dlhoročnej kolegyne, ktorá väčšinu svojho profesionálneho života strávila v občianskom sektore, za prezidentku SR.

V roku 2019 sa toho udialo samozrejme omnoho viac. Na nasledujúcich stránkach si môžete bližšie pozrieť, čomu sme sa

venovali a aké úspechy sa nám podarili dosiahnuť. Som hrdý na celý tím VIA IURIS, na všetky kolegyne a kolegov, ktorí do zápasu o normálnejšie a spravodlivejšie Slovensko dávajú maximum.

Prosím, neberte to ako frázu, ale všetko to, čo sme robili, sme mohli robiť len vďaka tým, ktorí našej misii veria a finančne ju podporujú. Sú Vás už stovky a všetkým Vám srdečne ďakujem!

PS: V roku 2019 sme sa tiež rozlúčili s Bielou vranou a nechali ju letieť samú ďalej do sveta. Je však v tých najlepších rukách.

Milan Šagát
Výkonný riaditeľ

Programové piliere

I

Občan

Usilujeme o to, aby sa verejnosť mohla efektívne zúčastňovať na správe vecí verejných. Aby sme sa ako občania mohli zúčastňovať povoloňacích procesov, ktoré majú dopad na naše životy. Aby sme mali prístup k informáciám a prístup k súdom vo veciach verejného záujmu, akou je napríklad ochrana životného prostredia alebo efektívne a zodpovedné fungovanie štátu a samospráv. Hľadáme a pomáhame aktívnym ľuďom, ktorí sú pri obhajobe verejného záujmu zastrašovaní.

II

Občianska spoločnosť

Autentickú občiansku spoločnosť, ako jeden zo základných pilierov slobody a demokracie, ohrozujú nesystémové legislatívne návrhy, populistické vyjadrenia politikov a dezinformačná kampaň konšpiračných médií. Stáli sme pri zrode občianskeho sektora na Slovensku. Dnes vyvraciamе nepravdivé mýty o „mimovládach“ a strážíme legislatívne prostredie tak, aby sa aj do budúcnosti mohli občania Slovenska slobodne vyjadrovať, združovať a aktívne sa zapájať do správy a kontroly vecí verejných.

III

Právny štát

Presadzujeme systémové opatrenia, ktoré posilňujú nezávislú činnosť súdov, prokuratúry a polície bez politických vplyvov. Tieto inštitúcie sú základom fungujúceho právneho štátu, kde platí rovnosť pred zákonom a spravodlivosť sa dá vymôcť. Tieto orgány by mali garantovať výkon verejnej moci zvolenými zástupcami vo verejnom záujme, a nie v súkromný prospech vybraných oligarchov. Mali by byť zárukou, že za prešľapy proti zákonu budú niesť zodpovednosť všetci rovnako, vrátane politikov.

Rok 2019 vo VIA IURIS

Občiansky kompas

VIA IURIS dlhodobo podporuje aktívnych občanov, ktorým záleží na tom, v akej krajine žijeme a v akom prostredí bývame. Podľa pomocnú ruku ľuďom, ktorí vyjadrujú svoj názor, záujem, pripomienku či nesúhlas, je pre nás samozrejmosťou. Jednou z výsad demokracie predsa je možnosť podieľať sa na veciach verejných a vyjadriť svoj názor rôznymi právnymi inštitútmi, napríklad petíciou či založením občianskeho združenia.

Právo tiež dáva verejnosti veľa možností ako sa nielen dozvedieť, ale aj sa zapojiť do rozhodovania o činnostiach, ktoré zasahujú do životného prostredia. Rovnako ponúka návod ako ovplyvniť investičné zámery v okolí či žiadať úrad a obce, aby fungovali správne.

S cieľom pomôcť riešiť jednoduchšie právne problémy bez pomoci právnik a zároveň zvyšovať právne povedomie verejnosti sme v minulosti pripravili Občiansky kompas, ktorý v roku 2019 prešiel podrobnou aktualizáciou a doplnením o novú tému. Trinásť manuálov má verejnosti pomôcť zorientovať sa v problematike, zodpovedať na často kladené otázky a ponúknuť vzory podaní či argumentáciu pri konkrétnych problémoch.

Občiansky kompas neposkytuje právnu pomoc, ale slúži na orientáciu a zdieľanie skúseností v oblastiach, ktorým sa naša organizácia venuje.

Ako založiť občianske združenie? Ako zvolať zhromaždenie? Ako sa zapojiť do tvorby právnych predpisov? Ako získať informácie? Ako na nefungujúcu samosprávu? Ako ovplyvniť investičné

zámery okolo nás? Ako sa zachovať, ak vás zastrašujú pre vaše aktivity? Ako správne spísať petíciu? Ako na nekonajúce úrady? Ako sa brániť zásahom do vlastníctva a súkromia? Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia? Aké sú základné pravidlá postupu štátnych orgánov a obcí? Ako na ochranu ovzdušia?

Kompletné informácie sú k dispozícii na našom webe www.viaiuris.sk/obciansky-kompas

Návrat Ewy Kováčekovej do tímu VIA IURIS

Po dvojročnej prestávke sa v lete do nášho tímu vrátila advokátka Eva Kováčeková. S VIA IURIS spolupracovala ako právnička, lektorka a advokátka od roku 1999.

Eva Kováčeková pôsobila od roku 2002 ako advokátka. Venovala sa najmä téme občianskej participácie na rozhodovaní, kontrole výkonu verejnej moci a súdnej reforme. Právnu pomoc poskytovala v prípadoch porušovania základných práv. Zastupovala tiež viacerých sudcov, ktorí čelili disciplinárnemu konaniu v čase, keď bol predsedom Najvyššieho súdu SR Štefan Harabin.

V roku 2017 sa stala riaditeľkou Centra právnej pomoci. Jednou z najdôležitejších tém, ktoré počas svojho pôsobenia v Centre riešila, bola agenda osobného bankrotu.

„Moja dvojročná misia v Centre bola síce pracovne pomerne náročná, avšak veľmi užitočná a obohacujúca skúsenosť. Verím, že skúsenosti z môjho pôsobenia v štátnej organizácii využijem aj pri advokácii a spolupráci s VIA IURIS, na čo sa veľmi teším.“

Eva Kováčeková
Advokátka

„Eva Kováčeková bola v minulosti jednou z kľúčových osobností VIA IURIS. Jej rozhodnutie vrátiť sa do organizácie ma veľmi potešilo. Evin rozhľad a obrovské skúsenosti sú veľkým prínosom pre všetky oblasti, ktorým sa venujeme.“

Milan Šagát
Výkonný riaditeľ VIA IURIS

Biela vrana

Po jedenástich nádherných a zásadných rokoch s Bielou vranou, sme v roku 2019 vo VIA IURIS urobili veľké rozhodnutie.

Ocenenie Biela vrana, ktoré sme založili a každoročne udeľovali spoločne s Alianciou Fair-play, vyrástlo od roku 2008 do silnej značky potvrdzujúcej dôležitosť vďaky a podpory pre odvážnych ľudí v našej spoločnosti.

Potreba ďalšieho rozvoja a ďalšej spolupráce s bielymi vranami však priniesla zhodu oboch organizácií postúpiť manažment a rozvoj ocenenia samostatnému subjektu. Počínajúc rokom 2019 preto Bielu vranu prebralo občianske združenie Tichá voda.

VIA IURIS a Aliancia Fair-play sa naďalej hlásia k oceneniu ako jeho zakladatelia.

VIA IURIS v Rade Bielej vrany zastupuje naša kolegyňa, advokátka Eva Kováčechová.

Ocenenie občianskej odvahy Biela vrana bolo v roku 2019 udelené štyrom ľuďom.

Mária Sisáková, dôchodkyňa z obce Zbudza blízko Michaloviec, upozornila na podozrivé prevody pôdy, o ktorú prišli jej susedia.

Milan Igor Hudák je jedným z Rómov, ktorých polícia zbila počas zásahu v Moldave nad Bodvou v júni 2013.

Účastníka SNP **Branislava Tvarožka** a **Eduarda Mareka**, ktorý bol v Pražskom povstaní, zas prenasledovali komunisti.

„Biela vrana vznikla ako jedinečný projekt dvoch renomovaných občianskych organizácií a stala sa vážnou spoločenskou inštitúciou. Spolupracovať na ocenení bolo i pre mňa, ako dlhoročného člena Rady a pred tým aj koordinátora projektu, profesionálnou radosťou. S kolegami z VIA IURIS sme však presvedčení, že tento krok bol nutný a Bielej vrane umožní byť ešte silnejšou a naplno zúročiť jej široký spoločenský potenciál.“

Milan Šagát
Výkonný riaditeľ VIA IURIS

Slovensko má prvú prezidentku – Zuzanu Čaputovú

V prvých mesiacoch roka sme aj my sledovali situáciu okolo prezidentských volieb.

V poradí už piateho najvyššieho ústavného činiteľa, od vzniku samostatnej Slovenskej republiky, občania volili v marci. Po júnovej inaugurácii sa vôbec prvou Prezidentkou SR stala Zuzana Čaputová.

Vo VIA IURIS sme túto správu privítali s potešením, keďže Zuzana Čaputová bola v minulosti našou dlhoročnou kolegyňou. Ľudsky i profesne pani prezidentke prajeme v jej novej pozícii veľa úspechov.

Esejistická súťaž – Problémy a výzvy právneho štátu na Slovensku

Už po druhýkrát sme zorganizovali súťaž pre študentky a študentov právnických fakúlt, tentoraz na tému: Problémy a výzvy právneho štátu na Slovensku.

Víťaznú esej - PRÁVNÝ ŠTÁT AKO AŠPIRÁCIA JEDNOTLIVCA - napísal Slovák študujúci na London School of Economics and Political Science, Maroš Hodor: „Myšlienka súťaže sa mi veľmi páči. Mladých právnikov a právničky motivuje rozmyšľať o súčasných právnych témach a zároveň im umožňuje svoje myšlienky prezentovať pred odbornou porotou.“ Naša veľká vďaka patrí odbornej porote, ktorá strávila dlhé hodiny študovaním a hodnotením všetkých prihlásených esejí.

„Ako vždy aj teraz VIA IURIS výberom témy pre študentov práva preukázala schopnosť presne postihovať problémy slovenskej spoločnosti, v žilách ktorej preukázateľne čoraz s väčšou nepravdelnosťou pulzuje hodnota právneho štátu ako jedna zo základných hodnôt, na ktorých je vystavaná Ústava Slovenskej republiky. Esejisti dohromady vytvorili veľmi nádejný kolektív budúcich právnikov. Svojím umom a vzdelaním bojovali síce o najlepšiu esej súťaže, ale na jej konci sa všetci môžu považovať za víťazov, lebo som presvedčený o tom, že už samotné zapojenie sa do otvorenej výmeny názorov na komplexnú tému právneho štátu, pre ktorú občianske združenie VIA IURIS vytvorilo tvorivú platformu, významne prospelo všetkým súťažiacim.“

Daniel Šváby

Sudca Súdneho dvora Európskej únie, ktorý sa zhostil jedného z porotcovských kresiel

Právny štát

Právny štát vo VIA IURIS v roku 2019

Dlhodobá extrémne nízka dôvera verejnosti v právny štát na Slovensku, ako aj následne medializované informácie o vplyve oligarchov na politikov a justíciu ukázali, že je nevyhnutné pokračovať v návrhoch na systémové zmeny, ktoré môžu prispieť k dôveryhodnému a zodpovednému fungovaniu inštitúcií právneho štátu.

„Tieto informácie oprávnené vo verejnosti vyvolávajú sklamanie a pochybnosti o tom, či zvolení politici skutočne presadzujú verejný záujem a či súdnictvo a prokuratúra naozaj dokážu konať nezávisle a nestranne.“

Kristína Babiaková
Advokátka spolupracujúca s VIA IURIS

Voľba kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR

Už druhý rok sme sa venovali voľbe nových ústavných sudcov. V januári 2019 odštartoval niekoľkomesačný maratón, ktorý nakoniec vyústil do piatich voľieb (deväť hlasovaní) v Národnej rade SR. Deväť ústavných sudcov opustilo svoje kreslá vo februári 2019, no zoznam nových kandidátov bol nakoniec kompletný až v septembri. Celý proces voľby bol poznačený silnými politickými vplyvmi a na niekoľko mesiacov čiastočne alebo úplne znefunkčnil chod tejto kľúčovej inštitúcie.

Systém výberu nových ústavných sudcov ponechala vláda napriek viacerým snahám nezmenený, preto sme sa roku 2019 sústredili na vypočúvanie a voľbu uchádzačov na kandidátov ústavnoprávnym výborom. Téma voľby ústavných sudcov

sa stala jednou z najsledovanejších politických a spoločenských tém roku a ovplyvnila aj kampaň pred prezidentskými voľbami.

Vo VIA IURIS sme pripravili:

- 54 autorských profilov uchádzačov na kandidátov
- 30 základných otázok pre uchádzačov, ktoré boli použité na vypočutí ústavnoprávnym výborom
- 94 právničiek a právnikov podporilo našu výzvu poslancom NR SR, aby zodpovedne volili a obnovili funkčnosť ústavného súdu.

www.zadobruvolbu.sk

Na webe našej kampane sme sa sústredili na dôležité informácie nielen o tom, prečo je ústavný súd dôležitý a o čom rozhoduje, ale verejnosť sme postupne oboznamovali aj s jednotlivými nominantmi na kandidátov za ústavných sudcov formou životopisov či autorských profilov. Počas deväť mesiacov trvajúcej voľby sme stránku dopĺňali o tematické aktuality, záznamy z jednotlivých vypočutí či hlasovaní v parlamente. www.zadobruvolbu.sk zaznamenala úspech u laickej i odbornej verejnosti.

„Za vynikajúci projekt považujem stránku Zadobruvolbu.sk, ktorú pripravila VIA IURIS.“

Tomáš Němeček
právnik a novinár
v rozhovore pre Postoj.sk.

Otázky pre uchádzačov

Na začiatku roka sme v spolupráci s externými odborníkmi pripravili 30 základných otázok pre uchádzačov na kandidátov za ústavných sudcov pre nadchádzajúce verejné vypočutia.

Zoznam vypracovaných otázok, ktoré boli rozdelené do šiestich tematických okruhov, sme poslali poslancom parlamentu, ktorí ich následne opakovane na vypočutí kládli uchádzačom.

Verejná vs. tajná voľba

Po celý čas sme presadzovali, aby poslanci NR SR volili kandidátov na ústavných sudcov verejne. Občania by tak vedeli, za koho hlasovali nimi volení poslanci a tí by za svoje hlasovanie museli nieť zodpovednosť.

Odbornými stanoviskami, ale aj ďalšími aktivitami, sme sa snažili argumentovať v prospech verejnej voľby.

„Ak stráncke a vlastné záujmy politikov budú naďalej prevládať nad záujmom verejným, ako to bolo napríklad pri výbere sudcov ústavného súdu, ktorý bol vinou poslancov sedem mesiacov skoro nefunkčný, nemôžeme očakávať zvýšenie dôvery verejnosti v inštitúcie právneho štátu.“

Kristína Babiaková
advokátka spolupracujúca s VIA IURIS

Výzva 94 právničiek a právnikov

Keďže situácia dospela do stavu, že jedna z najkľúčovejších inštitúcií v krajine bola niekoľko mesiacov čiastočne alebo úplne znefunkčnená, na konci marca sme iniciovali výzvu 94 právnych osobností adresovanú poslancom. Žiadali sme ich, aby k voľbe pristupovali zodpovedne a zvolením kandidátov opäť obnovili funkčnosť Ústavného súdu SR.

Pod výzvou sa podpísali bývalí sudcovia Ústavného súdu SR, Verejná ochrankyňa práv, bývalí a súčasní sudcovia Najvyššieho súdu SR, sudcovia ďalších všeobecných súdov, rektor vysokej školy, dekan právnických fakúlt, vysokoškolskí učitelia a iní právnici a právničky.

Naše ďalšie aktivity v téme právny štát:

Opatrenia na skvalitnenie právneho štátu

Viacero odkrytých káuz výrazne prehĺbilo nedôveru verejnosti v justíciu. Navyše ani pri zistených pochybeniach, nebola zodpovednosť voči jednotlivým osobám vyvodzovaná tak, aby verejnosť pociťovala reálnu nápravu. Vo VIA IURIS sme sa preto v roku 2019 zamerali na hľadanie riešení pre zvýšenie dôveryhodnosti v oblasti prokuratúry, ústavného súdu a legislatívneho procesu.

Po našej úvodnej odbornej analýze a sérii stretnutí s advokátmi, sudcami, podnikateľmi či zástupcami firiem sme sa rozhodli sústrediť na opatrenia, ktoré by pozitívne ovplyvnili výber nových prokurátorov a sudcov ústavného súdu a sfunkčnili disciplinárne konania. Rovnako sme dospeli k názoru, že systémové zmeny z pozície verejnosti môžeme efektívne navrhovať iba vtedy, ak aj proces prijímania zákonov v parlamente

bude dostatočne transparentný a predvídateľný.

V novembri sme naše odborné opatrenia na zvýšenie dôveryhodnosti v oblasti prokuratúry poslali politickým stranám aj relevantným inštitúciám, vrátane prezidentky a Generálnej prokuratúry SR. Navrhovali sme v nich zmeny týkajúce sa voľby generálneho či špeciálneho prokurátora, výberu nových prokurátorov a zefektívnenia a otvorenia procesu disciplinárnych konaní.

O našich námetoch sme rokovali aj s Radou prokurátorov, ktorú tvoria prokurátori z celého Slovenska. Medzičasom vytvorila Generálna prokuratúra SR pracovnú skupinu pre prípravu noviel prokurátorských zákonov, pričom ako jediného zástupcu občianskej spoločnosti do nej prizvala práve zástupkyne VIA IURIS.

Zmeny zamerané na fungovanie ústavného súdu a legislatívny proces predstavíme v roku 2020.

Občianska spoločnosť

Občianska spoločnosť

Program Občianska spoločnosť je najmladším pilierom organizácie VIA IURIS. Aktivita na podporu či ochranu občianskeho sektora rozvíjame nielen na národnej úrovni, ale aj prostredníctvom medzinárodných spoluprác.

„Občiansku spoločnosť vnímam ako jeden zo základných prvkov demokracie a zachovanie zdravého prostredia pre jej fungovanie považujem za nevyhnutné. Teším sa, že som sa stala súčasťou tímu VIA IURIS. Verím, že svoje doterajšie skúsenosti hodnotne využijem v rámci piliera Občianskej spoločnosti, ale aj v rámci organizácie.“

Ivana Kohutková
koordinátorka programu
Občianska spoločnosť

Platforma Hlas Občianskych organizácií

Útoky voči občianskemu sektoru zo strany politického extrémizmu a konšpiračných médií sa za ostatné roky výrazne zintenzívnili. Stali sa aj súčasťou komunikácie viacerých politických strán. V rámci našej dlhodobej vízie prispieť k zlepšeniu prostredia pre fungovanie občianskej spoločnosti, sme preto v spolupráci s Radou mládeže Slovenska a Centrom pre filantropiu založili neformálnu platformu občianskych organizácií a iniciatív - Hlas občianskych organizácií.

34 zakladajúcich členov – rôznorodých organizácií a iniciatív z celého Slovenska, s rôznym zameraním, rôznou veľkosťou a rôznou právnou formou – prijalo v máji Memorandum o spolupráci. Do konca roka 2019 sa celkový počet členov zvýšil na 45, pričom platforma je naďalej ot-

vorená ďalším občianskym organizáciám a iniciatívam.

Návrh verejných politík

Dobré nastavenie legislatívneho, finančného a inštitucionálneho rámca je kľúčom pre dobre fungujúcu občiansku spoločnosť. Dokument **Návrh verejných politík**, ktorý vznikol súbežne s platformou, preto obsahoval odporúčania na zlepšenie a ochranu súčasného stavu. Podpísalo ho 37 organizácií, pričom väčšina signatárov sú členovia Platformy. Po zaslaní našich návrhov všetkým demokratickým stranám a novovytvoreným politickým subjektom, sme osobne o našich odporúčaní diskutovali so zástupcami strán, ktoré prejavili záujem o tému. Dialóg s politickými stranami je pre zachovanie kvalitného prostredia fungujúcej občianskej spoločnosti na Slovensku nevyhnutný.

Viac ako polovica ľudí verí „mimovládkam“

Hlas občianskych organizácií sa chce aktívne podieľať na zvelaďovaní občianskej spoločnosti a zároveň budovať dobré vzťahy, vzájomnú podporu a otvorenú diskusiu dovnútra občianskeho sektora aj smerom k verejnosti.

Pre ďalšiu diskusiu s predstaviteľmi verejnej moci, odbornej ale aj širšej verejnosti, bol preto veľmi nápomocný septembrový prieskum platformy realizovaný agentúrou Focus. Viac ako polovica respondentov (55 %) sa v ňom vyjadrila, že úplne alebo skôr dôveruje mimovládnym organizáciám. Najvýznamnejším zistením však bolo, že vyššiu mieru nedôvery majú ľudia, ktorí nevedia definovať alebo vôbec nepoznajú činnosť mimovládnych organizácií.

Dôsledné informovanie o aktivitách, činnosti či financovaní mimovládnych organizácií jednoducho zvyšuje dôveru verejnosti. Kompletné výsledky prieskumu sú k dispozícii na stránke **www.platformahlas.sk**, ktorá funguje od septembra 2019 a obsahuje dôležité informácie o vzniku, členoch i možnostiach ako sa do platfromy zapojiť.

„Som nadšený, že sme získali človeka ako je Ivana, kvôli jej skúsenostiam a odbornosti. Ochrana a zlepšovanie prostredia pre občiansku spoločnosť je jednou z našich priorít, pretože nám záleží na tom, aby sa aj do budúcnosti mohli občania Slovenska slobodne vyjadrovať, združovať a aktívne sa zapájať do správy a kontroly vecí verejných.“

Milan Šagát
výkonný riaditeľ VIA IURIS

Naše ďalšie aktivity v téme Občianska spoločnosť

Dôležitou súčasťou piliera Občianskej spoločnosti je aj ochrana občianskych lídrov, organizácií či iniciatív. Preto sme jednotlivo počas roka zabezpečovali právnu pomoc a organizačné a komunikačno-kampaňové poradenstvo. V spolupráci s bratislavskou Nadáciou otvorenej spoločnosti sme napríklad pre vybrané organizácie pripravili program Od aktivizmu k advokácii, zameraný na kampaňové plánovanie.

Rok 2019 priniesol aj zmenu vo vedení programu Občianska spoločnosť. Dlhoročného kolegu Juraja Rizmana na poste koordinátora vystriedala Ivana Kohutková.

Občan

Výborné správy pre bielu vranu Lapinovú, i pre riek Hron

Dlhodobu usilujeme nielen o to, aby sa verejnosť mohla efektívne zúčastňovať na správe vecí verejných, ale podávame tiež pomocnú ruku aktívnym ľuďom, ktorí sa neboja vyjadriť svoj názor, záujem či nesúhlas a obhajujú spravodlivosť napriek prekážkam či zastrašovaniu.

V roku 2019 sme pomáhali v 11 strategických kauzách a zabezpečili sme 81 právnych konzultácií, týkajúcich sa najmä oblasti životného prostredia, prístupu k informáciám, ochrany osobnosti, petičného práva či problémov s nefungujúcou samosprávou.

Všetkých nás veľmi potešilo ukončenie kauzy bielej vrany Ľubice Lapinovej,

dvojnásobný úspech pre ochranárov na rieke Hron, ale aj náš projekt na skvalitnenie fungovania štátnej správy v životnom prostredí.

„Aj v tomto roku sa mi potvrdilo, že seriózný prístup, odborné argumenty a dlhodobosť v riešení problému otvára cestu k vzájomnému rešpektu názorových oponentov, ale najmä k reálnym a trvácnym výsledkom. Cením si, že prácu VIA IURIS zdobia najmä tieto vlastnosti.“

Imrich Vozár

právnik, koordinátor programu
Občan vo VIA IURIS

Príbeh bielej vrany Ľubice Lapinovej má šťastný koniec

Národné lesnícke centrum (NLC) po siedmich rokoch konečne vyplatilo Ľubici Lapinovej náhradu mzdy, pretože súdy rozhodli, že zamestnávateľ s ňou ukončil pracovný pomer nezákonne. Celý spor napokon s pomocou organizácie VIA IURIS a spolupracujúcich advokátiek Evy Kováčechovej a Kristíny Babiakovej, skončil vzájomnou dohodou.

„S pravdou zájdete ďalej ako s lžou. Bola som tak vychovávaná, že keď vravím pravdu, nemám sa do čoho zaplietť.“

Ľubica Lapinová

Ľubica Lapinová vykonávala svoju prácu zodpovedne niekoľko desiatok rokov

ako jediná kontrolórka v Národnom lesníckom centre vo Zvolene. Po tom, ako upozornila na nezrovnalosti vo verejnom obstarávaní v známej kauze Forestportal, sa jej život od základov zmenil. Začiatkom roka 2012 dostala výpoveď pre nadbytočnosť, hoci v NLC bola jedinou kontrolórkou.

Po strate zamestnania žila istú dobu zo sociálnych dávok a zúčastňovala sa na aktívnych prácach, aby nejakým spôsobom prežila. Zo strany bývalého zamestnávateľa Ľubica čelila dvom trestným oznámeniam, ktoré boli nakoniec zastavené ako bezdôvodné a tiež ohováraniu svojej osoby a práce, ktorú bez výhrad dlhé roky vykonávala. Keď pred tromi rokmi súd rozhodol v jej prospech a konečne označil jej výpoveď za neplatnú, Ľubica Lapinová si myslela, že sa rýchlo dočká nápravy.

„Súd ale nepokračoval v konaní. Čakal na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, hoci to nie je jeho povinnosť. Po rozhodnutí najvyššieho súdu, ktorý opäť potvrdil nezákonnosť výpovede, NLC konečne v roku 2019 uznalo nárok pani Lapinovej na náhradu mzdy a po vzájomnej dohode jej bola mzda vyplatená,“ uvádza Kristína Babiaková, advokátka spolupracujúca s VIA IURIS.

Naše ďalšie aktivity v téme občan

Výstavba malých vodných elektrární – Hron si na chvíľu môže vydýchnuť

V súvislosti so stále pretrvávajúcim tlakom na výstavbu malých vodných elektrární masívnym spôsobom, zabezpečuje VIA IUIRS právnu podporu a konzultačne i zastupovaním v jednotlivých kauzách pomáha aktívnej verejnosti.

V rámci série právnych sporov ohľadom kontroverznej výstavby malých vodných elektrární na rieke Hron sme tento rok zaznamenali dva veľké úspechy, vďaka ktorým si Hron môže na chvíľu vydýchnuť.

Hronský Beňadik

Miestni obyvatelia spolu s ochranárskymi organizáciami Rieka – združenie na

ochranu vodných tokov a Združením Slatinka, napadli na súde proces posudzovania vplyvov na životné prostredie plánovanej elektrárne v Hronskom Beňadiku.

Okrem nedostatočného posúdenia vplyvov na životné prostredie, bola plánovaná malá vodná elektráreň navrhnutá v rozpore s územným plánom Banskobystrického samosprávneho kraja, a to vzhľadom k rozporu s prioritnou požiadavkou na neznižovanie atraktivity turistickej vodnej cesty na rieke Hron.

Nedostatočné posúdenie vplyvov na životné prostredie v prípade MVE Hronský Beňadik kritizoval aj Svetový fond pre ochranu prírody (WWF), ktorý podanie žaloby podporil.

Dobrá správa prišla vo februári 2019,

kedy Krajský súd v Banskej Bystrici zrušil záverečné stanovisko z posúdenia vplyvov Malej vodnej elektrárne Hronský Beňadik na životné prostredie pre jeho nezákonnosť.

Iliaš

Okresný úrad Banská Bystrica po druhýkrát rozhodoval o rozhodnutí neposudzovať vplyvy navrhovanej malej vodnej elektrárne v Iliaši (časť Banskej Bystrice) na životné prostredie napriek

tomu, že Krajský súd v Banskej Bystrici už obdobné rozhodnutie z dôvodu jeho nezákonnosti v nedávnej minulosti zrušil.

Ochranárske združenia Rieka – združenie na ochranu vodných tokov, Združenie Slatinka a miestne združenie Za dôstojnú Radvaň preto s našou pomocou, podali na súd novú žalobu, kde namietali znovu vydané rozhodnutie.

Podľa žaloby okresný úrad nerešpektoval názor súdu uvedený v rozsudku z roku

2017 a viaceré zásadné pochybenia neodstránil a to napriek tomu, že právny názor súdu bol pre úrad záväzný. Svoje rozhodnutie nedostatočne zdôvodnil, k mnohým pripomienkam verejnosti sa vôbec nevyjadril. Navyše, v priebehu času sa zmenila právna úprava a podľa nového právneho stavu už takýto typ elektrární musí povinne podliehať komplexnému posúdeniu vplyvov na životné prostredie. Ani to však úrad vôbec nezobral do úvahy.

Avšak na konci septembra sme sa spolu s ochranármi veľmi potešili, keď súd našej žalobe vyhovel a napadnuté rozhodnutie pre jeho nezákonnosť zrušil, pričom sa stotožnil takmer so všetkými bodmi žaloby. Okresný úrad tak bude vo veci rozhodovať tretíkrát.

Pripomienkovali sme tri návrhy nových zákonov

V rámci legislatívnych aktivít sme sa aj v tomto roku venovali **novelám zákona o lesoch a zákona o ochrane prírody**. V lete sme sa navyše zapojili do pripomienkovania návrhov troch nových zákonov.

So združením Slatinka sme sa pri návrhu **zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie** sústredili najmä na zachovanie práv verejnosti vo vzťahu k účasti na konaniach, ako aj na ďalšie problematické časti návrhu zákona, v ktorých neboli problémy súčasnej praxe riešené dostatočne.

Spoločne so združením Budovy pre budúcnosť sme sa zapojili do pripomienkovania v rámci návrhov **nového zákona**

o výstavbe a nového zákona o územnom plánovaní z dielne Ministerstva dopravy a výstavby SR. Návrh nového stavebného zákona obsahoval podľa nás veľmi nebezpečné ustanovenia, ktoré by výrazne obmedzili práva občanov pri povoľovaní stavieb.

V pripomienkach k obom návrhom zákonov sme sa sústredili napríklad aj na to, aby nemohla byť povolená stavba, ktorej povolenie nie je v súlade s predpismi na ochranu životného prostredia či posilnenie práv verejnosti a obcí pri obstarávaní a schvaľovaní územných plánov obcí. O pripomienkach všetkých troch návrhov nových zákonov sme rokovali s príslušnými ministerstvami, no vzhľadom na blížiacu sa parlamentné voľby, už nezostalo dostatok času na predloženie či schválenie návrhov zákonov v tomto volebnom období.

Kvalitnejšie fungovanie štátnej správy v oblasti životného prostredia

„Štátna správa predstavuje chrbtovú kosť štátu. Bez jej kvalitného fungovania nie je možné, aby si výkonná moc dostatočne a efektívne plnila zákonom zverenú úlohu. Obzvlášť, ak sa to týka ústavnej povinnosti štátu chrániť a zveľaďovať životné prostredie, ktoré je na dobrom fungovaní štátnej správy priam existencne závislé. Pokúsili sme sa preto pomenovať niektoré problémy, ktoré v súčasnosti štátnu správu pri ochrane životného prostredia sužujú a pokúsili sa načrtnúť ich riešenia.“

Imrich Vozár

právnik, koordinátor programu
Občan vo VIA IURIS

Cieľom tohto projektu bolo identifikovať systémové nedostatky v rozhodovacej činnosti orgánov štátnej správy pri ochrane životného prostredia, následná analýza, odborná diskusia a samozrejme hľadanie riešení na odstránenie slabín systému.

V projekte sme sa zamerali na zamestnancov okresných úradov na odboroch starostlivosti o životné prostredie, ako aj na zamestnancov Ministerstva životného prostredia SR a ním riadených orgánov verejnej správy. Z rozsiahlych dotazníkov aj následných osobných stretnutí so zamestnancami príslušných orgánov vzišli napríklad témy ako zneužívanie práva v konaniach podľa zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a zákona o slobodnom prístupe k informáciám či organizácia výkonu štátnej starostlivosti o životné prostredie.

Niektoré závery boli po spracovaní analýzy prediskutované v rámci odborných okrúhlych stolov, za účasti širokého spektra vybraných zástupcov zainteresovaných strán.

Analýza, ktorú spracoval expertný tím zložený z právnikov VIA IURIS a vybraných odborníkov, bola následne prezentovaná na novembrovej konferencii v Banskej Bystrici. V rámci prezentácie bol tiež predstavený návrh nového modelu fungovania štátnej správy ochrany prírody a krajiny, ktorého podstatou by bola transformácia Štátnej ochrany prírody SR na orgán štátnej správy s alternatívou samostatného postavenia súčasných Správ národných parkov.

Analýza, výstupy z konferencie, ako aj podrobný návrh nového usporiadania štátnej správy ochrany prírody

budú predstavovať základ pre ďalšiu odbornú diskusiu na túto tému a budú sprístupnené verejnosti, štátnym inštitúciám a všetkým relevantným politickým stranám.

Podpora

Staráme sa, lebo tu žijeme

„Vo VIA IURIS sa snažíme o to, aby zákony na Slovensku platili pre všetkých rovnako. Pre obyčajných ľudí, politikov aj vplyvných investorov.

Našu prácu berieme naozaj zodpovedne. Snažíme sa nielen poukázať na veci, ktoré nefungujú, ale aj ponúkať riešenia, ktoré budú na konci dňa prospešné pre celú spoločnosť.

Je skvelé, že po celom Slovensku sa nájdu ľudia, ktorým záleží na tom, ako sa v našej krajine žije a majú chuť meniť veci k lepšiemu. Mnohých stretávame pri našej práci a práve títo ľudia sú dôvodom, prečo sa ešte viac snažiť.

Ďakujeme všetkým Vám, ktorí veríte našej misii a stojíte pri nás. Každá jedna povzbudivá reakcia, každý jeden milý e-mail, každý jeden dar sú pre nás obrovskou podporou. Vďaka Vám vieme, že v tom nie sme sami.

Čím viac nás bude, tým viac spoločne dokážeme.“

Monika Tomeková
fundraising a projekty VIA IURIS

Finacovanie VIA IURIS

VÝDAVKY V ROKU 2019

VÝDAVKY CELKOVO	444 976,78 €	100,00%
VÝDAVKY NA REALIZÁCIU PROGRAMU	294 539,54 €	66,19%
Program Občan	165 942,63 €	37,29%
Program Občianska spoločnosť	70 860,14 €	15,92%
Program Právny štát	38 267,57 €	8,60%
Ocenenie Biela vrana	19 469,20 €	4,38%
MANAŽMENT A ROZVOJ ORGANIZÁCIE	107 734,13 €	24,21%
Manažment organizácie, projektov a grantov,fundraising, komunikácia	99 439,33 €	22,35%
Výdavky na poskytovanie komerčných služieb	3 605,00 €	0,81%
Webová stránka a prezentačné materiály	2 013,65 €	0,45%
Odborná literatúra, predplatné	1 864,43 €	0,42%
Budovanie kapacít a vzdelávanie	811,72 €	0,18%
PREVÁDZKOVÉ A ORGANIZAČNÉ VÝDAVKY	38 156,48 €	8,57%
Výdavky na prevádzku kancelárií	17 072,88 €	3,84%
Online služby a softvér	8 080,95 €	1,82%
Výpočtová a komunikačná technika	5 288,28 €	1,19%
Cestovné výdavky	2 758,72 €	0,62%
Porady a stretnutia	2 332,77 €	0,52%
Komunikačné výdavky	999,68 €	0,22%
Bankové a úradné poplatky	513,59 €	0,12%
Dane (z príjmu, z nehnuteľností, z úrokov)	209,61 €	0,05%
Finančný audit	900,00 €	0,20%
INÉ VÝDAVKY	4 546,63 €	1,02%
Členské a príspevky	500,00 €	0,11%
Pôžička	1 452,00 €	0,33%
Ostatné výdavky	2 594,63 €	0,58%

PRÍJMY V ROKU 2019

PRÍJMY CELKOVO	469 281,34 €	100,00%
GRANTOVÉ PRÍJMY	342 333,04 €	72,95%
Ministerstvo vnútra SR	92 255,95 €	19,66%
Network of European Foundations	80 033,26 €	17,05%
Open Society Foundations	79 370,01 €	16,91%
Active Citizens Fund Slovakia	27 792,82 €	5,92%
Fond pre transparentné Slovensko	14 040,00 €	2,99%
Velvyslanectvo Holandského kráľovstva	14 000,00 €	2,98%
Velvyslanectvo USA	896,00 €	0,19%
ClientEarth	9 435,00 €	2,01%
Ministerstvo spravodlivosti SR	5 000,00 €	1,07%
Nadácia ESET	5 000,00 €	1,07%
Nadácia Slovenskej sporiteľne	5 000,00 €	1,07%
Program LIFE	4 030,00 €	0,86%
International Visegrad Fund	4 100,00 €	0,87%
PILnet	1 380,00 €	0,29%
DARY, ASIGNÁCIA DANE A PRAVIDELNÁ PODPORA	121 223,04 €	25,83%
Dary	83 166,36 €	17,72%
Prijatá asigovaná daň (2 %)	28 056,68 €	5,98%
Slovak Telekom (dar)	5 000,00 €	1,07%
Soitron (členské v Amicus klube)	5 000,00 €	1,07%
SAMOFINANCOVANIE	5 725,26 €	1,22%
Príjmy zo živnosti - z kontraktov a predaja reklamných predmetov	4 065,00 €	0,87%
Iné (vrátené pôžičky, úroky a iné)	1 660,26 €	0,35%

Našu činnosť finančne podporili:

Spolupracovali sme s:

Náš tím ľudí odhodlaných bojovať za spravodlivejšie Slovensko

Milan Šagát
výkonný riaditeľ

Kristína Babiaková
advokátka

Imrich Vozár
právník

Juraj Rizman
programový koordinátor (do júna 2019)

Eva Kováčechová
advokátka (od júna 2019)

Ivana Kohutková
programová koordinátorka (od sep. 2019)

Zuzana Zummerová
právníčka

Peter Wilfling
právník (do júna 2019)

Ivana Figuli
právníčka (do júna 2019)

Miroslava Majerová
právníčka

Alexandra Tilingerová
právníčka (do júla 2019)

Hana Mravcová
projektová manažérka (od marca 2019)

Helena Hricová
finančná manažérka

Monika Tomeková
fundraising a projekty

Eva Vysoká
projektová a finančná manažérka

Katarína Žitniaková
komunikácia

Zdenka Tesárová
účtovníctvo a financie

Zdenka Onuferová
vedenie kancelárie Pezinok (od marca 2019)

Kristína Šuleková
vedenie kancelárie Banská Bystrica (od okt. 2019)

Andrea Ochránková
vedenie kancelárie Pezinok (do februára 2019)

RADA VIA IURIS

Tomáš Kamenec
advokát, Paul Q

Erik Láštík
pedagóg, Univerzita Komenského v Bratislave

Andrej Majerník
advokát, Majerník & Miháliková

Dana Mareková
kampanierka, ClientEarth

Ondrej Smolár
riaditeľ, Soitron Group

Správa nezávislého audítora

SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA štatutárnemu orgánu občianskeho združenia VIA IURIS

Správa z auditu účtovnej závierky

Názor

Uskutočnili sme audit účtovnej závierky občianskeho združenia VIA IURIS („Združenie“), ktorá obsahuje súvahu k 31. decembru 2019, výkaz ziskov a strát za rok končiaci sa k uvedenému dátumu, a poznámky, ktoré obsahujú súhrn významných účtovných zásad a účtovných metód.

Podľa nášho názoru priložená účtovná závierka poskytuje pravdivý a verný obraz finančnej situácie Združenia k 31. decembru 2019 a výsledku jeho hospodárenia za rok končiaci sa k uvedenému dátumu podľa zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“).

Základ pre názor

Audit sme vykonali podľa medzinárodných auditorských štandardov (International Standards on Auditing, ISA). Naša zodpovednosť podľa týchto štandardov je uvedená v odseku Zodpovednosť audítora za audit účtovnej závierky. Od Združenia sme nezávisli podľa ustanovení zákona č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štatutárnom audite“) týkajúcich sa etiky, vrátane Etického kódexu audítora, relevantných pre náš audit účtovnej závierky a splnili sme aj ostatné požiadavky týchto ustanovení týkajúcich sa etiky. Sme presvedčení, že auditorské dôkazy, ktoré sme získali, poskytujú dostatočný a vhodný základ pre náš názor.

Iná skutočnosť

Združenie nespĺňa kritériá pre povinný audit účtovnej závierky v zmysle zákona o účtovníctve, a teda nemusí ani vypracovať výročnú správu. Pre audit účtovnej závierky sa rozhodlo dobrovoľne.

Zodpovednosť štatutárneho orgánu a osôb poverených spravovaním za účtovnú závierku

Štatutárny orgán je zodpovedný za zostavenie tejto účtovnej závierky tak, aby poskytovala pravdivý a verný obraz podľa zákona o účtovníctve a za tie interné kontroly, ktoré považuje za potrebné na zostavenie účtovnej závierky, ktorá neobsahuje významné nesprávosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby.

Pri zostavovaní účtovnej závierky je štatutárny orgán zodpovedný za zhodnotenie schopnosti Združenia nepretržite pokračovať vo svojej činnosti, za opísanie skutočností týkajúcich sa nepretržitého pokračovania v činnosti, ak je to potrebné, a za použitie predpokladu nepretržitého pokračovania v činnosti v účtovníctve, ibaže by mal v úmysle Združenie zlikvidovať alebo ukončiť jeho činnosť, alebo by nemal inú realistickú možnosť než tak urobiť.

Osoby poverené spravovaním sú zodpovedné za dohľad nad procesom finančného výkazníctva Združenia.

Zodpovednosť audítora za audit účtovnej závierky

Našou zodpovednosťou je získať primerané uistenie, či účtovná závierka ako celok neobsahuje významné nesprávosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, a vydať správu audítora, vrátane názoru. Primerané uistenie je uistenie vysokého stupňa, ale nie je zárukou toho, že audit vykonaný podľa medzinárodných auditorských štandardov vždy odhalí významné nesprávosti, ak také existujú. Nesprávosti môžu vzniknúť v dôsledku podvodu alebo chyby a za významné sa považujú vtedy, ak by sa dalo odôvodnene očakávať, že jednotlivé alebo v súhrne by mohli ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov, uskutočnené na základe tejto účtovnej závierky.

MONAREX audit consulting, s. r. o., registrovaná na Okresnom súde v Banskej Bystrici, Oddiel: Sro, Vložka č.: 3701/S a zapísaná v zozname audítorov – právnických osôb vedenom Slovenskou komorou audítorov pod evidenčným číslom 263. IČO: 36 006 670, IČ DPH: SK2021098915.

V rámci auditu uskutočneného podľa medzinárodných auditorských štandardov, počas celého auditu uplatňujeme odborný úsudok a zachovávame profesionálny skepticizmus. Okrem toho:

- Identifikujeme a posudzujeme riziká významnej nesprávosti účtovnej závierky, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, navrhujeme a uskutočňujeme auditorské postupy reagujúce na tieto riziká a získavame auditorské dôkazy, ktoré sú dostatočné a vhodné na poskytnutie základu pre náš názor. Riziko neodhalenia významnej nesprávosti v dôsledku podvodu je vyššie ako toto riziko v dôsledku chyby, pretože podvod môže zahŕňať tajnú dohodu, falšovanie, úmyselné vynechanie, nepravdivé vyhlásenie alebo obídienie internej kontroly.
- Oboznamujeme sa s internými kontrolami relevantnými pre audit, aby sme mohli navrhnuť auditorské postupy vhodné za daných okolností, ale nie za účelom vyjadrenia názoru na efektívnosť interných kontrol Združenia.
- Hodnotíme vhodnosť použitých účtovných zásad a účtovných metód a primeranosť účtovných odhadov a uvedenie s nimi súvisiacich informácií, uskutočnené štatutárnym orgánom.
- Robíme záver o tom, či štatutárny orgán vhodne v účtovníctve používa predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti a na základe získaných auditorských dôkazov záver o tom, či existuje významná neistota v súvislosti s udalosťami alebo okolnosťami, ktoré by mohli významne spochybniť schopnosť Združenia nepretržite pokračovať v činnosti. Ak dospejeme k záveru, že významná neistota existuje, sme povinní upozorniť v našej správe audítora na súvisiace informácie uvedené v účtovnej závierke alebo, ak sú tieto informácie nedostatočné, modifikovať náš názor. Naše závery vychádzajú z auditorských dôkazov získaných do dátumu vydania našej správy audítora. Budúce udalosti alebo okolnosti však môžu spôsobiť, že Združenie prestane pokračovať v nepretržitej činnosti.
- Hodnotíme celkovú prezentáciu, štruktúru a obsah účtovnej závierky vrátane informácií v nej uvedených, ako aj to, či účtovná závierka zachytáva uskutočnené transakcie a udalosti spôsobom, ktorý vedie k ich vernému zobrazeniu.

S osobami poverenými spravovaním komunikujeme okrem iného o plánovanom rozsahu a harmonograme auditu a o významných zisteniach auditu, vrátane všetkých významných nedostatkov internej kontroly, ktoré počas nášho auditu zistíme.

Banská Bystrica, 31. mája 2020

MONAREX audit consulting, s. r. o.
Námestie slobody 2
974 01 Banská Bystrica
Obchodný register Banská Bystrica
Oddiel Sro, vložka číslo 3701/S
licencia SKAu 263

L. Pampura

Ing. Ladislav Pampura, Ph.D.
zodpovedný audítor
licencia SKAu 618

MONAREX audit consulting, s. r. o., registrovaná na Okresnom súde v Banskej Bystrici, Oddiel: Sro, Vložka č.: 3701/S a zapísaná v zozname audítorov – právnických osôb vedenom Slovenskou komorou audítorov pod evidenčným číslom 263. IČO: 36 006 670, IČ DPH: SK2021098915.

Budeme tu, kým nás budete potrebovať.

Vaša podpora je pre nás neoceniteľná.

Výročná správa 2019, Vydala: VIA IURIS

Fotografie: Archív VIA IURIS

Grafické spracovanie: Filip Lichtneker

www.viaiuris.sk